

cappella
amsterdam
zingt

alepp

ppo

programma

Cappella Amsterdam
Daniel Reuss *dirigent*
Wasim Arslan *verteller + zang*
Sousan Eskandar *viool*
Talal Fayad *ud*
Shaza Manla *qanun*
Leonard Evers *dirigent*

Willem Bruls *dramaturg*
Kenza Koutchoukali *eindregie*
Floriaan Ganzevoort *lichtontwerp*
Stefan Wiggers *techniek*

**Scan the QR-code for
the English programme**

Toelichting

Aleppo

De Arabische wereld kent veel diverse muzikale tradities, die onmogelijk onder één noemer zijn samen te brengen. Elk - huidig - Arabisch land kent zijn specifieke mix van oorspronkelijke muziek, de daaropvolgende christelijke en Arabisch-islamitische invloeden en de uiteindelijke vermenging met elkaar en met de modernere stromingen. Toch is er één plaats die als hoofdstad van de Arabische muziek wordt gezien, en dat is Aleppo. Dat heeft verschillende redenen. Voornamelijk in de soefi-muziek van de islamitische cultuur werden vocale tradities mondeling doorgegeven - dit betreft dus niet de religieuze recitatie maar het échte zingen; al zijn die vormen wel met elkaar verbonden. Het was in Aleppo dat men die muziek ooit begon te noteren. Daaruit ontstond een stroming die nog steeds dominant is in veel landen, een mengeling van Andalusisch-Levantijnse *muwashshahat*-zang en de volkse variant daarvan in Aleppo, de zogenaamde *qudud*.

Legendarische zangers als Sabri Moudallal (1918-2006) en Sabah Fakhri (1933-2021), zonen van Aleppo, leerden juist die muziek kennen bij hun bezoeken aan feesten, koranscholen en soefi-loges. Composities als *Mulimi*, *Ya Ghazali*, *Bali Ma'ak*, *Malktom Foadi* en *Sulaima* komen voort uit die traditie. Ze bestaan vaak uit een uitvoerige vocale inleiding of improvisatie (*mawwal*), een pakkende ritmische hoofdmelodie, en vervolgens een samenzang met alle vocalisten en instrumentalisten. Eigenlijk doel is om *tarab* te bereiken. Dat is een haast onvertaalbare term die zoiets als muzikale extase betekent, maar die ook verwijst naar het geïnspireerde samenspel tussen vocalisten,

instrumentalisten én publiek. De traditie van het samen zingen was niet iets exclusief Aleppijs, maar in tegenstelling tot de meeste andere Arabische steden kende Aleppo een uitvoerige zang-traditie bij geboortes, besnijdenissen, huwelijken en religieuze feesten, die op de vele overgeleverde melodieën was gebaseerd.

Hoewel in kwantitatief opzicht en in algehele populariteit de muziek uit Cairo de Arabische cultuur natuurlijk domineerde, zou die zonder Aleppo anders hebben geklonken. Een van de grondleggers van de Egyptische school is bijvoorbeeld componist en zanger Sayed Darwish (1892-1923). Hij genoot zijn muzikale opleiding echter grotendeels in Syrië. Het lied *Tef ya dori* is een exponent van de culturele kruisbestuiving tussen de twee landen. Al deze muziek wordt begeleid door een instrumentaal ensemble, in het Arabisch een *takht* genaamd. De oudste tekstbronnen én afbeeldingen van zo'n ensemble zijn eveneens in Aleppo teruggevonden. In dit concert is de *takht* samengesteld uit de *ud*, het basisinstrument van de Arabische wereld, de *qanun*, een Arabische zither, viool en percussie.

Een bijzonder element van de Aleppijnse muziekcultuur is dat men al vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw begon met het zoeken naar en uitvoeren van authentieke klassieke Arabische muziek. Die was namelijk overal - vooral in Cairo - overvleugeld geraakt door populaire stromingen, elektronische versterking en westerse, vaak koloniale, invloeden. Met het oprichten van het zangensemble Al-Turath (Erfgoed) in 1954 schreef Sabri Moudallal muziekgeschiedenis.

Aleppo is eveneens een muzikale hoofdstad omdat er ooit belangrijke joodse vocale tradities ontstonden. En niet veel later christelijke. De Syrisch-Orthodoxe kerk vindt zijn oorsprong in deze regio. De taal van deze religie, het Aramees, was ook de taal van Jezus. Het cultuurgebied van dit geloof strekte zich ooit uit van klassiek Syrië (inclusief Jordanië, Libanon en Palestina) tot in Oost-Turkije en Noord-Irak. De Armeense en Aramese genocide door het Ottomaanse rijk begin twintigste eeuw veranderde dat landschap voor-goed en veel christenen kwamen in Aleppo terecht. Uitgerekend daar ging men de wortels van die kerkmuziek onderzoeken.

Teksten en melodieën werden eeuwenlang verzameld en in de zogenaamde Beth Gazo samengebracht. Musicologen erkennen dat de Syriac of Aramese liturgische gezangen en hymnen de oudst traceerbare christelijke muziek vormen, waarbij sommige liederen al uit de tweede, derde en vierde eeuw stammen. Het zijn tradities die in Aleppo nog steeds levend worden gehouden in de vele kerken. De voormalige Syrisch-Orthodoxe aartsbisschop van Aleppo, Mor Yohanna Gregorios (1948-2013), en de Aleppijnse componist en musicoloog Nouri Eskandar (1938-2023) deden intensief musicologisch onderzoek naar deze muziek. Eskandar, de vader van violiste Sousan Eskandar, arrangeerde veel van deze composities voor koor, zoals *Alohan Sagi Rahme*, *Qorenan Lokh* en *Filatos*. De liturgie en hymnen zijn volgens het Octoechos- of acht-modi-systeem gestructureerd. Deze modi bepalen niet alleen de verschillende modale toonladders, maar ze bevatten ook standaard melodische motieven en formele openings- en slotcadensen. Elementen die deels corresponderen met de Arabische maqams. Hoewel moeilijk is vast te stellen waar dit systeem precies ontstond, is het aannemelijk dat de Aramese versie invloed heeft gehad op de Armeense, Byzantijnse en zelfs de Ambrosiaanse zang in Milaan.

De Armeense kerk kent een traditie van voornamelijk monodische vocale muziek. De hymnen ontstonden met de uitvinding van het Armeense alfabet in de vijfde eeuw. Het gezangboek dateert van de veertiende eeuw. Veel van de oorspronkelijke muziek ging in de loop van de geschiedenis verloren en al vanaf de vroege negentiende eeuw werd de Armeense muziek veelal gereconstrueerd. Hoewel de wortels van deze traditie niet exclusief met Aleppo zijn verbonden, vormen de Armeens-Katholieke en de Armeens-Apostolische gemeenten de grootste christelijke gemeenschappen van de stad. Belangrijk onderzoek en erfgoedbehoud vonden eveneens hier plaats.

Priester, componist en musicoloog Komitas (1869-1935) was een muzikale pionier. Hij verzamelde grote aantallen Armeense volksliederen op een manier die anticipeerde op de research van componisten als Bartók, Janáček en De Falla. Hij maakte van veel liederen arrangementen voor koor. Na zijn studies in Berlijn kwam hij in Constantinopel in aanraking met de zogenaamde westerse beweging. Die streefde 'hemels zuivere' melodieën na, zonder vermeende 'oosterse' invloeden. Paradoxaal genoeg probeerde hij tegelijkertijd de modaliteit van de traditionele 'oosterse' melodieën voort te zetten, waarbij hij de voorkeur gaf aan contrapuntische arrangementen. Komitas wordt beschouwd als de grondlegger van de Armeense kunstmuziek en hij was tijdens zijn leven een iconisch figuur. Het trauma van de Armeense genocide trok in 1915 een wissel op zijn mentale gezondheid. Voordat hij in 1935 overleed, bracht hij zijn leven door in psychiatrische inrichtingen in Parijs.

Van zijn bijzondere arrangementen voor hymnen en liturgische misdelen zal een selectie ten gehore worden gebracht: *Annunciatie* (Verkondiging aan Maria), *Heilige God* (Trisagion), *Het lichaam van de Heer*, *Ov e*

vorges (Wie is als onze Heer), *Christus in ons midden*, en het *Sanctus*. De delen zijn compact in tekst en muziek, maar zeer evocatief. In het Trisagion klinken bijvoorbeeld de woorden: 'Heilige God, heilig en machtig, heilig en onsterfelijk, die voor ons is opgestaan, heb medelijden met ons.'

Aleppo is altijd een muzikaal centrum gebleven - zelfs nu nog, na de burgeroorlog. Helaas hebben veel componisten, musici en zangers de stad achter zich moeten laten. Componist Fawaz Baker, geboortige Aleppijn, woont inmiddels alweer een decennium in Parijs. Net als al die andere musici van de stad ging hij aan de hand van zijn vader naar de sofi-loges en raakte hij onder de indruk van de rijke tradities. Als vrijgevochten jongeling stortte hij zich in de

jaren zeventig en tachtig ook op de rock en de jazz, en later op muziek uit Andalusië en Zuid-Amerika. In zijn speciaal in 2023-2024 voor Cappella Amsterdam geschreven koorwerk *Que le néant* (Slechts het niets) blikt hij eigenlijk voor het eerst in een grote muziekvorm terug op de stad die hij achter zich heeft moeten laten. Hij liet zich hierbij inspireren door Aleppijnse soefi-poëzie en door gedichten van hemzelf en zijn vrienden. Het resultaat is een aangrijpend koorwerk waarin heden en verleden voortdurend in dialoog zijn.

—

Willem Bruls

(Auteur van *Een zucht van Aleppo*, Uitgeverij Jurgen Maas)

Programma

1. **Aqil el munbiji** *Ya Ghazali* (arr. Hugo Bouma) _____
2. **Mohammad Othman** *Mulimi* _____
3. Trad. *Syriac hymns* _____
Alohan Sagi Rahme _____
Qorenan Lokh _____
Filatos _____
4. **Komitas Vardapet** (1869-1935) Delen uit Divine Liturgy (arr. Vache Sharafyan) _____
  5. Annunciation _____
  7. Holy God (Trisagion) _____
  10. The Body of the Lord _____
  11. O v e v o r p e s _____
  13. Christ in our Midst _____
  15. Sanktus _____
5. **Khaled abul Nasr** *Sulaima* (Nofal Elyas) _____
6. **Fawaz Baker** *Que le néant* (wereldpremière) _____
7. **Aqil el munbiji** *Malktom Foadi* (arr. Hugo Bouma) _____

Wasim Arslan:

'Als je voor mijn pijn geen remedie vindt, geef me dan een zucht van Aleppo's wind'.

Het is een regel uit een gedicht over de stad, dat duizend jaar geleden is geschreven.

Aleppo is altijd vrijgevig geweest. Het heeft alles gegeven aan degenen die het nodig hadden. Eeuwenlang verwelkomde het migranten uit Irak, Spanje, Turkije en vele andere landen. Het deelde zijn rijkdom aan schoonheid, eten, warmte, poëzie en muziek met iedereen. En iedereen leefde zij aan zij. Tot velen van hen gedwongen werden te vertrekken. Zoals ik.

Ik ben Wasim Arslan en mijn familie woont al 800 jaar in Aleppo. Ik ben er geboren en ik wil jullie vertellen over ons dierbare thuis, onze dierbare stad Haleb.

Het is gebouwd rondom een heuvel met een middeleeuws kasteel, de burcht. Indringers zijn er nooit in geslaagd de burcht te veroveren en het werd een symbool voor de stad.

Mijn familie heeft altijd in de buurt van de citadel gewoond. Aan de overkant ervan ligt de souk. Mijn vader nam me altijd mee naar deze oude markt. Hij leerde me alle trucjes om de beste deals te sluiten en ik hield van deze magische wereld van zaken doen. Al snel begon ik mijn eigen handel. Ik kocht spullen om aan mijn schoolvrienden te verkopen. Accessoires, hoeden, maar ook alles waarmee je jezelf in de nesten kon werken.

Zo'n dertien kilometer winkels, khans, pakhuizen, werkplaatsen, badhuizen, moskeeën. Kleine parallelle steegjes en wandelgangen, soms half verlicht, vol kooplieden en klandizie, jongens op zwaar beladen ezels. Goederen en specerijen van de zijderoute, uit Turkije en Egypte, uit Europa, Amerika en China. Verzameld van over heel de wereld om met gulheid te worden verkocht aan iedereen die erin geïnteresseerd was. Gedurende de burgeroorlog kwam de souk in de frontlinie te liggen en werd het nagenoeg verwoest.

Aqil el munbiji Ya Ghazali (arr. Hugo Bouma)

Ya ghazali kayfa 'anni ab'adu-k shtetu shumli wa hjri
'awdu-k

Sahtu rufqa ya habibi qala la qultu ra'i al-wad ya raymi
al-fala

Qala man yuhwi fala yashku al-qala qultu hasbi madm'i
qala safu-k

Ya ghazala bilbaha ma ajmalu-k ya tarra fi qatalti min
halli-lak

Qultu la a'shqu khulan ma khala-k 'alamu-k al-hijr hatta
wasalu-k

Ahwi alghazal

Oh mijn schat! Hoe kunnen ze je bij mij vandaan houden? Ze hebben mijn hereniging verstrooid en hebben je geleerd mij in de steek te laten
Ik schreeuwde: "Wees zachtaardig, mijn liefste." Zij zei: "Nee!" Ik zei: "Wees zachtaardig, Oh prachtig schepsel"
Zij zei: 'Wie verliefd is, moet niet klagen.' Ik zei: 'Mijn tranen zijn dan alles wat ik heb' Zij zei: "Leugenaar!"
Oh mijn schat, wat ben je mooi! Ik vraag me af of iemand jou mijn dood heeft toegestaan
Ik zei: "Ik kan nooit verliefd zijn op iemand anders dan jou." Ze hebben jou geleerd om mij te verlaten dat jij

Ahwi alghazal alrababi bahi aljamal
Layali ya layl
Hulu almubasim sukari riqahu hala li
Aman aman
Ahaif hawa kull almuhassen wal dalal
Layali ya layl
Itha tathanay minayti taq al'awadil
Ya 'azali
Aqsar kalimak 'an ghazali
Aman ya layl aman
Ma lil'awadil fi hawak ruhi wa mali

gewend raakt.

Ik hou van mijn prachtige schat
Ik ben dol op haar mooie glimlach en zoete speeksel
Slank, bezit zij alle schoonheden en verwennerij
Als mijn wens wordt ingewilligd, zullen degene die mij
beschuldigen zwijgen,
Dus, jij wie mij de schuld geeft
Praat niet meer over mijn schat
Waarom bemoeien zij zich met mijn liefde voor jou ook al
geef ik hiervoor mijn ziel en mijn bestaan?

Mohammad Othman *Mulimi*

Mali al-kasat wa saqani ya layl
Nahil al-khassar wal qadd
Aman aman ya lalali
Ya layl nahil al-khassar wal qadd
Aman aman ya lalali
Hayat al-ruh fi lafthiha ya layl
Sabani ah lahzat al-hindi
Aman aman ya lalali
Ya layl sabani ah lahzat al-hindi
Aman aman ya lalali
Mali Mali La Tsal Anni w khalini ala ahdi
Mali Mali La Tsal Anni w khalini ala ahdi

Zij vulde de glazen en liet mij drinken,
Ze heeft een slanke gestalte en benen
Het leven van de ziel bevindt zich in haar woorden
Met haar blik, als een Indiaas zwaard, heeft ze mij gegijzeld,
Oh mijn beschuldiger!
Vraag niet naar mij en laat mij over aan mijn verbond
Vraag niet naar mij en laat mij over aan mijn verbond

Trad. *Syriac hymns*

Alohan Sagi Rahme, Qorenan Lokh, Filatos

Geen teksten beschikbaar

Wasim Arslan:

In de jaren 1920 vluchtten Armeniërs en Syriërs voor de Ottomaanse genocide en velen kwamen in Aleppo terecht. Ze werden ruimhartig verwelkomd door de lokale bevolking. Ze brachten ook hun liederen en koren mee. Oude muziek, zevenhonderd jaar oude liturgische gezangen. Zelfs na

de burgeroorlog worden deze liederen nog gezongen. Maar met veel minder mensen. De meesten zijn vertrokken naar een andere diaspora.

Christenen, moslims en joden deelden dezelfde melodieën. Dat was tot het moment dat de mensen stopten met samen muziek maken.

Komitas Vardapet (1869-1935) Delen uit *Divine Liturgy* (arr. Vache Sharafyan)

5. *Annunciation*

Yev yevs khaghaghutyun ezTer aghachestsuq...
Orhnutyun yev parrq Hor yev Vordvo yev
Hogvo serboy...
Khaghagutyun amenetsun
Yev end hogvuyd qum
Astutzo yerkerpagestsuaq
Arraji qo Ter
Zi qo e...
Prroskhume

Laat ons opnieuw in vrede de Heer verzoeken
Zegen en glorie aan de Vader
en aan de Zoon en de Heilige Geest...
Vrede aan allen.
En met uw Geest.
Laat ons buigen voor God.
Voor U, o Heer.
Voor U is het gepast...
Proschoumen (Laten wij waakzaam zijn)

7. *Holy God (Trisagion)*

Surb Astvatz, surb yev hezor, surb yev anmah vor harear
I merelots voghormeamez.

Heilige God, heilig en machtig,
heilig en onsterfelijk, die herrees uit
uit de dood, ontferm U over ons.

10. *The Body of the Lord*

Marmin terunakan yev aryun perkchakan kay arraji,
yerknayin zorutyunqn
hanerevuyts yergen yev asen anhangist
barbarrov surb, surb surb Ter zoruteants
Saghmos asatseq Tearrn Astutzo merum,
depirq, dzayniv qaghtsrutean zyergs hogevors.

Het lichaam van de Heer en het bloed van de verlosser
worden voor ons neergelegd.
De hemelse heerscharen zingen onzichtbaar en zeggen
met onophoudelijke stem: Heilig, heilig, heilig, Heer der
heirscharen.
De diaken: Zing psalmen voor de Heer onze
God, gij klerken, zing geestelijke liederen met een zoete
stem.

11. *Ov e vorpes*

Ov e vorpes Ter Astvatz mer khachetsav
vasen mer, taghe tsav yev hareav. Havatarim yeghev
hashkharhi yev hambardzav
paroaq. Yekayq zhogho-vurdq zorh-nu-tyun
end hreshtaks yergestsuq nema aselov
surb, surb surb es Ter Astvatz mer

Wie is als de Heer onze God?
Voor ons is hij gekruisigd, begraven
en herrezen. Hij werd geloofd in de
wereld, en opgevaaren in heerlijkheid.
Komt gij volkeren, laat ons Hem tezamen
met de engelen loven, zeggende:
Heilig, heilig, heilig zijt Gij,
o Heer onze God.

13. Christ in our Midst

Qristos i mej mer haytnetsav, Vor enn
Asvatz ast bazmetsav. khaghaghutean dzayn
hnhetsav, surb voghjuyni hraman tevav,
yekeghetsis mi andzn yeghev hambuys hod
Iman tevav Tshnamutyunn herratsav sern
hendhanures spretsav. Ard, pashtonyayq
bardzreal ezdzayn tuq zorhnutyun i miberan
miasnakan Astvatzutean vorum srovbeqn en
Srbaban.

De griffiers: Christus in ons midden is onthuld;
Hij Die Is, God, is hier gezeten.
De stem van vrede heeft geklonken; Heilige
groet is geboden.
Deze Kerk is nu één ziel geworden,
De kus is gegeven voor een volledige band. De vijandschap
is verwijderd;
En liefde is over ons allen verspreid.
Nu, ministers, verhef uw stemmen, en geef
zegeningen met eenstemmigheid aan de Godheid
consubstantiatie, terwijl engelen zingen: "Heilig,
Heilig, Heilig."

15. Sanktus

Surb, Surb, Surb Ter zoruteants.
li en yerkinq yev yerkir parroq Qo.
Orhnutyun i bardzuns. Orhneal vor yekir yev galotsd es
anvamb Tearnn.
Ovsanna i bardzuns.
Arreq, kereq; ays e marmin im, vor vasn dzez yev
bazmats bashkhi i qavutyun yev i toghutyun meghats.

Amen.

Heilig, heilig, heilig Heer der heirscharen;
Hemel en aarde zijn vol van uw glorie.
Zegen in de hoogste. Gezegend zijt gij die
kwam en komt in de naam van de Heer.
Hosanna in de hoogste.
Neem, eet; dit is mijn lichaam, dat
wordt uitgedeeld voor u en voor velen,
Tot boetedoening en vergeving van zonden.

Amen.

Arbeq i smane ameneqean, ays e aryun
im noroy ukhti, vor haghags dzer yev bazmats
heghani, i qavutyun yev i toghutyun meghats.

Drinkt gij dit alles. Dit is mijn bloed van
het nieuwe verbond, dat vergoten wordt voor u en voor
velen tot boetedoening en vergeving van zonden.

Sulaima Instrumentale introductie

Wasim Arslan:

Tijdens onze familiebijeenkomsten deelden wij verhalen, grappen en muziek. Mijn familie was mijn eerste publiek ooit. Ik merkte al op jonge leeftijd dat mijn stem mensen kon ontroeren. Op een dag nodigden ze een legendarische zanger uit Aleppo, Safwan Abe, uit om ons te komen zegenen met zijn stem. Mijn tante zei: 'Wasim, laat je ons jouw stem ook horen?'

Het was eng, maar ik koos het lied dat mij van alles zou losmaken en dat mij naar een andere wereld zou brengen: Sulaima. Na het zingen nodigde Abe me uit om bij zijn koor te zingen. Hij werd mijn leraar en leerde mij een aantal van de oudste liederen uit de Muwashshahat. Toen de burgeroorlog uitbrak, kon ik niet blijven drinken uit die bron, maar ik ben dankbaar dat ik er wat van heb kunnen proeven.

Khaled abul Nasr Sulaima (Nofal Elyas)

Ará Salmá bila dhanb jafatnī
Wa kānat ams min ba'dī wa minnī
Ka'annī mā lathamt lahā shafāhā
Ka'annī mā waṣalat wa lam tuṣlinnī
Ka'annī lam adā' buhā la'ūbā
Wa lam tuhaf ilay wa tustazdinnī
Ka'ann al-layl lam yarqī wayarwī
Aḥādīth al-hawā 'anha wa 'annī
Salīmā min 'ibdatik ba'd rabī
Sawā' fi al-qunūt wa fi al-tamannī
Ghadan lammā amūt wa 'ant ba'dī
Taṭūfin al-qubūr 'alā tā'annī
Qīfī bijawār qabri thum qūlī
Aya man kunt minka wa kunt minnī
Khad'tik fi al-ḥayāh wa lam abāl
Wa khantik fi al-gharām wa lam takhnī
Kadhā ṭab' al-mulāh falā dhamm
Faṭarn 'alā al-khada' falā tulminnī

Ik zie dat Suleima mij zonder reden heeft verlaten,
Terwijl zij gisteren deel en onderdeel was van mij.
Alsof ik haar lippen nooit had aangeraakt
Alsof ik er niet was en zij niet bij mij was,
Alsof ik niet speels met haar speelde,
En zij niet naar mij hunkerde en vroeg voor meer,
Alsof de nacht niet voorbij was, en blijft vertellen over
De mooie liefdesverhalen over haar en mij.
Oh Suleima! Degene die ik na mijn Heer aanbid,
Zowel in wanhoop als in wensdenken,
Morgen als ik sterf en jij achterblijft
Aan het zwerven rond de graven,
Ga naast mijn graf staan en zeg:
"Oh jij! Van wie ik was en wiens jij van mij was,
Ik heb je in het leven bedrogen en het kon me niet schelen,
Ik heb je in de liefde bedrogen en jij was mij trouw,
Zo zijn mooie meiden van aarde, dus scheld mij niet
Wij zijn geboren om te bedriegen, dus geef mij de schuld
niet."

Fawaz Baker *Que le néant* (wereldpremière)

1. *Lève-toi, compagnon*

---

qum ya nadyim i'ila almuda im fahatha
fi aka isha qad da ar it al'aqda uh
h ay akhmrt al uh ib alqady im aw umntaha
aghrd alnadyim afnem dha ak alraa uh
lays hunak fadl min alkaramat fi alkas al'iilahiyati,
aw as abt 'iila amlkw it ih al'arwa
aw'iila ilqa i' iswah ma ayrtu uh

Reik je hand, o vriend, naar de wijn, want de verzen dansen
in de bekers.
Het is de wijn van de oude liefde en het ultieme doel van het
drinkgelag, dus wat een plezier.
De goddelijke beker is aan niemand iets verplicht
want de druiven zijn onder de voeten van de boer vertrappt.
En Hij vervulde zijn goddelijk koninkrijk, geen rust zonder het
samenzijn met Hem.

2. *Le jour des maux*

---

as ad alhubiyu ub wza ad fi ihjrany
w ajna eal ay waqa al 'an at aljani
li fi amh ab it ukm shahw und 'arb une
akhfqa un qalby wa'iidturaa ub jawana inhy
wnuhw ul jismi wa'iineaqa ud ilsany
wadumue eaynayun khamsaan 'ashhidatah
yawm alnawaa fi almaydan

Hij wees de minnaar af en vergrootte mijn eenzaamheid,
En beschuldigend vertelde hij me dat jij de schuldige was.
Voor jouw liefde heb ik vier getuigen:
Het bonzen van mijn hart en het fladderen van mijn vleugels
En mijn magere lijf en het kloppen van mijn tong en
De tranen in mijn ogen zijn de vijfde getuige.
Het is de dag van de pijnlijke woorden op het slagveld.

3. *Une gentille lune*

---

qamar zaman watal min baed kadab wueud
ghataa alkhelayiq warad fataq linuru aleud
qamar zaman watal min baed kadab wueud
qandil ha m alhawaa yakhad bih w yaeud

De maan van het verleden verscheen na de verbroken
beloften,
En de leugens hebben de schepselen met rozen bedekt
De maan van het verleden is na de leugens en beloften
verschenen.
Dansend liefdeslicht.

4. *Le Rocher mou*

---

sakhar may la barda fih wala jinsan lah
fi albal yahfir bir min jidin walahw
qurban asmu dab sabab fi bahr lahw
zyn almahasin lash
ma yahtaj ab wajaad
myn baed 'iilaa hu

De zachte rots
Een rots van water die niet bevroest en geen geslacht kent
Graaft in mijn gedachten een bron van spel en ernst.
O zijn naam golft in een diepe zee.
Het mooiste der schonen heeft geen vader of grootvader
nodig,
Niemand anders dan Hemzelf

5. *Lieu d'amour*

---

ya amlyhaan qad tajlla fi ih 'ah ul al ah y hamwa
is ayma l fna tahlla aw ahla fi ih alghara um
qult l fna la ah yujlaa awianjla aenny al azla um
h akdha al aey ush awi'i fa f aela al aeysh al aslam
wamakan alhubi eazim wala yudahaa badal 'an naeish
hakadha 'aw fi ealam alsalam

O mijn schoonste die verscheen, de buurtgenoten zijn
verliefd geworden,
Terwijl de liefde is verzacht en verfraaid.
Ik zei dat het voelde als een bevrijding en de duisternis van
mij werd verdreven,
Zo is het leven, anders doet het er niet toe.
En een leven in liefde is grootser en hoger dan zomaar te
leven, in een vredige wereld

6. *Un pionnier*

---

kaf bila eubus
aleisyuu matu jue walharabuu qalb mawjue
bayn shaykhi wabayn sisi afindam la qudaam wala
rujue
kuluna sirna kufaar bialmuntaqam aljabaar
jue wabard wamarad wazilzal
eishat 'ahwaa min alnaar

Een handdruk zonder vingers
Zij die bleven stierven van de honger en zij die vluchtten van
het hartzeer.
Tussen mijn sjeik en mijn meester, meneer, is geen weg
vooruit en geen weg terug.
We zijn allemaal ongelovigen geworden voor de Almachtige
Wreker,
Honger, kou, ziekte en aardbeving.
Een leven erger dan de hel.

7. Porteur du chagrin

---

ayha alhamil huma an hadha la yadum mithlama
tafnaa almasaraat hakadha tafanaa alhumum

O drager van verdriet, dit zal zo niet doorgaan.
Zoals geneugten verdwijnen, zo vergaan ook de zorgen.

8. Siraj & Karteh

---

ya myn yuealimuni alhisab
aihsib hisab lilsubh min bialyl
wabsab hisab lilqalb lima yamil
wabsab hisab lilkilab

O wie kan mij leren om 's avonds na te denken over de
volgende dag.

9. Que le néants

---

ma 'araa nafsi 'ala 'antum 'ana
ma 'araa nafsi 'alaa 'anakum 'antum 'ana
ma 'araa nafsi 'alaa 'antamuu'iinakum 'antum 'ana

ma 'araa nafsi 'alaa 'antamuu 'aw'aetuqadi 'anakum
antum ana
faman rani falyadhkir nafsah 'iina ma fi hadhih aldunya
'iilaa alfana

Ik zie mezelf niet, alleen in jou.
Ik zie mezelf niet, alleen in jou en mij.
Ik zie mezelf niet, alleen in jou, in jou en mij.
Ik zie mezelf niet, alleen in jou, en ik geloof dat jij mij bent.
Wie mij daarom ziet, moet onthouden dat er geen andere
waarheid op deze wereld is dan
het niets.

Wasim Arslan:

De oorlog sloeg toe, uit het niets. Het schudde de grond onder ons. Ik verloor dierbare vrienden en kwam zelf meerdere keren oog in oog te staan met de dood. Ik doorstond dit een paar jaar tot de dag kwam dat ik moest vertrekken. Onmiddellijk. Zonder persoonlijke bezittingen mee te nemen, zonder zelfs maar gedag te zeggen, verliet ik mijn thuis van 24 jaar, Haleb. Ik werd een vluchteling, op zoek naar veiligheid. Het was een reis door Egypte en Turkije. Ik overleefde, maar écht leven deed ik niet.

Nadat ik alles had verloren, begon ik mezelf vragen te stellen: waarom leef ik? Waarom ben ik hier? Ik moest de antwoorden vinden in de

kern van mijn wezen. Dus beloofde ik mezelf te doen wat mijn hart riep. In het hart ligt de diepste waarheid.

Ik nam mijn weg naar Nederland. Ik nam de boot des dood. Angst achterlatend, was liefde mijn bestemming. Het leven was mijn bestemming, en passie was mijn bestemming.

Na de zee te hebben overgestoken en grenzen op het land te hebben overgestoken, bevond ik me ergens tussen Servië en Hongarije, met een groep mensen. We wachtten op de smokkelaar om de reis voort te zetten. Het was midden in de nacht, we zaten in volledige duisternis op een verlaten treinspoor. De mensen trilden van angst, we wisten niet wie of

wat ons te wachten stond. Ik begon voor hen te zingen, en dat kalmeerde hen.
Mensen zeggen dat Aleppo verdwenen is.
Een genereuze stad in puin. Componisten en musici verspreid over de wereld, in Alexandrië, Parijs, Stockholm, Amsterdam, Gaziantep, New

York. Maar ik zeg dat het leeft. In ons hart, in onze herinneringen, en in onze stemmen.

‘Als je voor mijn pijn geen remedie vindt, geef me dan een zucht van Aleppo’s wind’.

Aqil el munbiji *Malktom Foadi* (arr. Hugo Bouma)

Milkatmu fu'adi fi shar'i al-hawa
'alaikum raqib
li'anni ghareeb
Wa in kana la budda min qatlata dha 'amrin 'ajeab
Wa min 'ajabi anna al-sawarim wal qina tahyidu bi aydi
al-qawm wa hiya dhukur
Wa 'ajab min hadha wa hadha wa dha wa dhak ghazal
yasid al-asad wa hiya nafur
Wa 'ajab minha annaha fi akfihim tu'ajij nar wa al-akf
buhoor
Hayamitni tayamitni
An suwaha ashghalatni
Ukht shams dhat ans
Dun kass 'askiratni
Dhat 'aqad dhat band
Asbaltaha fawq nahd
Lastu asluha walaw
Fi nar hajaran kawatni
Ayyuha al-saqi fadnadan
Bi ismi man qad 'anastani
Waylah min nar al-hujran tul al-zaman
Min jur dha al-thaby al-mansan alfayn aman
'Aradat lahu qal li malik khudh ma turid
Al-hubb ghayr ahuwlik li'annak 'anniid
Nadaytu lahu qasdi wasalik ya dha al-farid
Ya qamat al-ghusn al-mays wal khayzaran

U hebt mijn hart in bezit volgens de wet van de liefde
Dus dood mij niet opzettelijk
omdat ik een vreemdeling ben
En als mijn dood nodig is, zou dat vreemd zijn
Het is verbazingwekkend dat zwaarden en speren
menstrueren in de handen van men terwijl ze mannelijk zijn
Nog verbazingwekkender dan dit en dat, of deze en die, is
een hert die op leeuwen jaagt, die wegrennen
Wat nog verbazingwekkender is, is dat ze in hun handen
vuur aansteken, terwijl de handen uit wateren bestaan
Ze heeft mij verliefd en gek op haar gemaakt
Dat ik voor niemand anders oog heb
Zo beminnelijk als een zuster van de zon
Ze maakte me dronken zonder te drinken
Haar halsketting en parels
Hangend over haar borst
Ik kan haar niet vergeten ook al
Zal het vuur van verlatenheid mij verbranden

Oh barman! Roep weer
De naam van degenen die mij bemind heeft
Wee van het vuur van voortdurende verlatenheid
Ik liet het haar weten en ze zei: "Wat heb je, neem wat je
wilt.
Liefde heeft je omstandigheden veranderd omdat je koppig
bent."
Ik antwoordde dat de bedoeling is om bij jou te zijn, Oh
unieke
Jij die een gestalte heeft van een slanke tak en van bamboe

Biografieën

Leonard Evers

Leonard Evers, dirigent en componist, werd in 1985 in Heerlen geboren en studeerde later aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag, Universiteit Leiden en Codarts Conservatorium Rotterdam. Evers ontving in 2017 een stipendium voor jonge dirigenten van het Kersjesfonds. Sindsdien werkt hij in diverse projecten, onder meer regelmatig samen met De Nationale Opera, Cappella Amsterdam, het NedPhO, Philharmonie Südwestfalen en Orquestra Moderna São Paulo.

Evers dirigeerde drie seizoenen lang het Nationaal Jeugd Orkest (NJO) in *ARIA*. Van 2013 tot 2018 was hij dirigent en artistiek leider van het Amsterdamse Ricciotti Ensemble. Van 2018 tot heden is Evers artistiek leider op projectbasis

bij Cappella Amsterdam, waar hij regelmatig avontuurlijke projecten ontwerpt en uitvoert. Naast dirigeren is Leonard een veelzijdig componist en arrangeur. Zijn composities en arrangementen zijn uitgevoerd door ensembles als het Koninklijk Concertgebouworkest, het Gelders-, Residentie- en Rotterdams Philharmonisch Orkest, Ensemble Windstreken, het Nederlands Kamerkoor, het Jeune Choeur de Paris en het Ricciotti Ensemble.

Voor Theater Sonnevandck componeerde hij de kinderopera *Goud!*, die sindsdien de hele wereld over gaat en hem samen met ander werk tot de meest uitgevoerde componisten in Duitsland laat behoren. Samen met Oorkaan en de Ulrike Quade Company maakte hij *Krabat*, dat de Prijs voor Beste Muziek van het International Puppet Theatre for Adults Festival Pierrot won. Daarna volgde *Kriebel (2+)*, dat de Internationale YAMaward 2020 won. Zijn familieopera *The Odyssey* ging in 2021 in première in het Operagebouw van Zürich. Verder stonden en staan producties op stapel met Philharmonie de Luxembourg, OperaZuid, La Monnaie, SESC Festival São Paulo, de Nationale Opera & Ballet en Theater St Gallen.

Regelmatig deelt Leonard zijn passie voor muziek met een breed publiek als radio- en televisiepresentator op nationale radio en televisie.

Cappella Amsterdam

In de afgelopen vijftig jaar is Cappella Amsterdam uitgegroeid tot een van de bekendste Nederlandse kamerkoren. De klank van Cappella Amsterdam betovert en prikkelt, en klinkt altijd als één instrument. Deze klank heeft het koor dan ook hoge waarderingen opgeleverd in de vorm van prijzen en lovende kritieken voor haar producties. Cappella Amsterdam wil het koorrepertoire in al zijn rijkdom laten horen. Daarom voert het alle

koorwerken - van vroeg Middeleeuws tot nu - uit met de klank die zo uniek is voor het koor en áltijd met volle overgave. Zo houdt Cappella Amsterdam de koorcanon levend, dichtbij en toegankelijk.

Met grote regelmaat zoekt Cappella Amsterdam de grenzen van de koormuziek op door nieuwe, unieke verbindingen aan te gaan, waarin het wezen van het koor wordt bevraagd en de mogelijkheden tot het uiterste worden opgerek. De avontuurlijke, multidisciplinaire voorstellingen krijgen steeds meer ruimte naast de geijkte concertprogramma's.

Wasim Arslan

Wasim Arslan is een zanger en songwriter uit Aleppo in Syrië. Zingend recht vanuit het hart staat zijn stem erom bekend mensen diep te raken. Door de oorlog heeft Wasim zowel het licht als de duisternis van het leven gezien. Zijn opvallend krachtige poëtische teksten en melodieën spreken over deze dynamiek en de zoektocht naar vrijheid, met een uiteindelijke boodschap van eenheid. Op ontroerende wijze zingt hij over passie tegenover angst, eenheid tegenover scheiding, en bevrijding

Bezetting Cappella Amsterdam

Sopraan

Sanda Audere
Heleen Bongenaar
Ana-Marija Brkić
Marijke van der Harst
Mónica Monteiro
Lette Vos

Alt

Mieke van Laren
Inga Schneider
Ludmila Schwartzwalder
Irene Sorozabal
Suzanne Verburg
Eline Welle

Tenor

Stefan Berghammer
Harry van Berne
Jon Etxabe-Arzuaga
Ambro Golachowski
Jelle Leistra
Diederik Rooker

Bas

Erks Jan Dekker
Jan Douwes
Kees Jan de Koning
Gulian van Nierop
Nathan Tax
Johan Vermeer

tegenover onrecht en onderdrukking. Met zijn gebruik van vocale ornamentatie weet hij de verhalen vol emotie tot leven te brengen. Wasims muziek is divers, variërend van ballades tot dansmuziek, akoestisch, elektronisch, traditionele en folkmuziek, gecreëerd in samenwerking met muzikanten uit verschillende culturen. Toch is Wasims geluid altijd herkenbaar als tijdloos, een brug slaand tussen traditioneel en hedendaags, Arabisch en internationaal.

Wasim voelt een sterke verantwoordelijkheid om de Syrische cultuur en tradities levend te houden, wat hem ertoe heeft geleid vele culturele evenementen te organiseren. Wasim werkt momenteel aan zijn eerste album, dat eind 2024 uitgebracht zal worden.

Sousan Eskandar

Violiste Sousan Eskandar is dochter van Assyrisch-Syrische musicoloog en componist Nouri Eskandar uit Aleppo. In 2009 voltooide ze haar vioolstudie aan de Academy of Music in Damascus bij professor Ali Babayev Moukhtar, waarna ze zes jaar in het Syrisch Nationaal Orkest speelde - het enige professionele symfonieorkest van het land. Het orkest had Mozart, Beethoven, Sjostakovitsj, maar ook werken van Arabische componisten in het repertoire. Het organiseerde tournees en trad op als gastheer voor dirigenten uit de hele wereld. Vanaf 2003 toerde ze met het Nouri Eskandar Syrisch Koor (Quqoyo) in Parijs, Genève, Barcelona, Madrid en Damascus. Van 2006-2012 speelde ze in het Syrisch Nationaal Symfonieorkest.

Eskandar woont sinds 2013 in Lübeck, waar ze onder andere optreedt met medemusici uit Syrië en speelt in een klein kamerorkest. Bovendien geeft ze, als onderdeel van een project op een school in Lübeck, muziekles aan kinderen met een migrantenachtergrond. "Muziek is een prachtig communicatie- en integratiemiddel. Zoveel mogelijk kinderen zouden ervan moeten profiteren," zegt Sousan. Ze is ook lid van het

Morgenland Kamerorkest in Osnabrück en betrokken bij verschillende muzikale projecten.

Jawa Manla

Jawa Manla (1996) is een Syrische oud-speler. Ze werd geboren in Aleppo en groeide op in Damascus, Syrië, waar ze op elfjarige leeftijd muziek begon te spelen, omdat ze zo een hoger niveau kon bereiken met haar balletlessen. Ze koos de ud als instrument, omdat haar vader deze elke dag thuis speelde toen ze klein was. Zo werd ze er zelf ook verliefd op en voelt nu een onbeperkt gevoel van vrijheid wanneer ze het instrument bespeelt. Ze begon met muzieklessen aan het muziekinstituut Sulhi Al Wadi in Damascus en na een jaar werd de ud haar passie. Ze besloot daarom muziek te gaan studeren en studeerde zes jaar later af aan diezelfde muziekschool. In 2012 ging ze met haar gezin naar Egypte, waar ze haar muziekstudie voortzette bij "Beit El Oud", het Arabic Oud House instituut, onder toezicht van de Iraakse oud-speler Naseer Shamma. In 2014 reisde ze af naar Istanbul om privélessen te krijgen van de Turkse oud-speler Necati Celik. Sinds juni 2015 is ze gevestigd in Nederland, waar ze kennismaakte met grote Nederlandse en internationale muzikanten, met wie ze de kans kreeg om op te treden en die haar in staat stelden haar kennis over muziek te verrijken. In 2016 werd ze aangenomen in Codarts, het conservatorium van Rotterdam, waar ze een Bachelor of Music volgde aan de afdeling Wereldmuziek. In 2021 studeerde ze af aan het conservatorium van Codarts.

Shaza Manla

Shaza werd geboren in Damascus in 2003. Op zevenjarige leeftijd begon ze in Egypte met lessen in het bespelen van de qanun bij de beroemde docent Saber Abdulsatar. Het bespelen van de qanun geeft haar een koninklijk gevoel: het maakt haar hoofd leeg en leidt al haar energie en gevoel naar haar instrument en de muziek. Alle

muziek die Shaza hoort kan ze direct op qanun meespelen. Al gauw begon ze met het geven van concerten in Egypte, samen met haar zus.

In 2015 kwam ze naar Nederland waar ze doorging met optreden. Ze heeft op verschillende plekken en gelegenheden gespeeld, waaronder in het Concertgebouw, het Muziekgebouw aan 't IJ, Vrije Geluiden, Podium Klassiek, het Grachtenfestival. Daarnaast speelde ook in het buitenland met verschillende muzikanten onder wie Jordi Savall. In 2017 won ze de eerste prijs in de compositiewedstrijd van het Nederlands Blazers Ensemble met haar compositie *It Doesn't Matter*. In 2019 speelde Shaza met haar zus op het Koningsdagconcert voor de koning en koningin.

Modar Salama

Modar Salama is drummer en percussionist, geboren in Damascus en gevestigd in Amsterdam. Hij studeerde klassieke en oosterse percussie aan het Hoger Instituut voor Muziek in Damascus en begon zijn carrière op te bouwen als drummer in jazz- en Latin muziek, terwijl hij tegelijkertijd verbonden bleef met zijn klassieke en Arabische roots. Hij speelde met het Syrische Nationale Orkest, de Syrian Big Band en vele andere internationale projecten in China, Jordanië, Maleisië, Tunesië, Oostenrijk, Duitsland, Libanon, Denemarken en Egypte. Salama heeft op het gebied van muziektheater gewerkt en heeft een groot aantal toneelstukken opgevoerd in Syrië en de Arabische wereld. Hij werkt nu aan een aantal projecten als Arabische percussionist en drummer en creëert zijn eigen stijl, beïnvloed door de ziel van het Oosten.

Willem Bruls

Auteur en dramaturg Willem Bruls schreef boeken over Wagner, over oriëntalisme, over Bizets *Les Pêcheurs de perles* en over Venetië. Zijn boek *Venetiaanse zangen* verscheen in 2021 ook in

Duitsland, onder de titel *Venedig und die Oper*. Afgelopen september verscheen zijn nieuwste boek *Een zucht van Aleppo*. Bruls schrijft ook libretti, zoals *Alp Arslan* voor componist Richard van Schoor, en *Een lied voor de maan* en *Dear Professor Einstein* voor Mathilde Wantenaar. Zijn bewerking voor Ruhrtriennale/ITA van *Teorema* (Ivo van Hove) werd geselecteerd voor het Lincoln Center Festival in New York. Als productiedramaturg werkte hij met Ramsey Nasr, Guy Cassiers, Ola Mafaalani, Shirin Neshat, Pierre Audi en Zack Winokur. Bovendien geeft Bruls workshops over hedendaags muziektheater, libretto-schrijven, jeugdopera en culturele journalistiek in Barcelona, Hobart, Stavanger, Gent, Brussel en Aix-en-Provence.

Floriaan Ganzevoort

Floriaan Ganzevoort is lichtontwerper voor theater, muziek, dans en ruimtes. Hij studeerde af als Theaterwetenschapper aan de Universiteit van Amsterdam op het onderwerp Licht als dramaturgisch middel. Vanaf 2000 maakt Floriaan voor diverse gezelschappen lichtontwerpen. Door zijn dramaturgische achtergrond is het licht dat hij ontwerpt altijd sterk verbonden met de inhoud van de voorstelling. Floriaan is gespecialiseerd in de openvolging van beelden en de timing daarvan.

In 2008 richtte Floriaan de Theatermachine op. Ontwerpen van de Theatermachine onderscheiden zich doordat we licht zien als een middel om een verhaal te vertellen; het is een betekenisdrager. Onze ontwerpen beginnen bij de ruimte. Dit kan een decor zijn, maar ook een gebouw of een zaal. Op die manier ontstaat een dialoog tussen ruimte en licht. In het maakproces toetsen we voortdurend het ontwerp aan het concept. Het streven is dat onze ontwerpen geen esthetiek op zichzelf worden, maar een onlosmakelijk deel van het project. Als lichtontwerper werkte Floriaan onder meer voor Nationale Opera & Ballet, Opéra National du Rhin, Ulrike Quade Company, Stadttheater Basel, Michel van der Aa, ICK Amsterdam, Opera Zuid, Saskia

Boddeke & Peter Greenaway en Asko | Schönberg Ensemble. Floriaan won in 2011 samen met Riëks Swarte, Jacqueline van Eeden en Carly Everaert de TIN Wijnberg Scenografieprijs voor de voorstelling *De Storm* van De Toneelmakerij.

Kenza Koutchoukali

Kenza Koutchoukali (1988) is regisseur van opera en muziektheater. In haar werk zoekt Kenza naar the fantastic dimension of reality: want realiteit weerspiegelt diversiteit en diversiteit is de krachtigste bron van culturele ontwikkeling en artistieke innovatie.

Met de nieuwe opera *All Rise!* (15/16) van componist Jan-Peter de Graaff ontdekte ze de waarde en het plezier van werken met componisten en hedendaagse muziek. Ze volgde een talentontwikkelingstraject bij De Nationale Opera in Amsterdam en Parijs, waar ze regisseurs als Claus Guth, Lotte de Beer en Romeo Castellucci assisteerde bij nieuwe operacomposities. In seizoen 18/19 was Kenza verbonden aan het Kameroperahuis (KASKO). Afgelopen jaren werkte ze met componisten als Anne-Maartje Lemereis, Jan-Peter de Graaff, Leonard Evers en Mathilde Wantenaar, aan verschillende vormen van opera en muziektheater.

Na de kindervoorstelling *Goud!* (Evers), een coproductie van De Nationale Opera en Opera Zuid, maakte ze haar debuut op het grote toneel met de voorstelling *How Anansi freed the stories of the world* (Neo Muyanga, Maarten van Hinte en Shailesh Bahoran). Haar locatievoorstelling *Bluebeard's Castle* (Bartók) met Antony Hermus getuigde van een diepe menselijkheid en kreeg een eervolle vermelding in de Opera van het Jaar nominaties van 2022 van Operamagazine. Dit seizoen presenteert ze de nieuwe kameropera *Elektrische Fische* van componist Hannah Eisendle voor de Wiener Staatsoper, evenals Tom Johnsons *The Four Note Opera* tijdens het Opera Forward Festival in Amsterdam. Momenteel werkt ze

met componist Bushra El-Turk aan een nieuwe productie voor De Nationale Opera en het Amsterdam Andalusisch Orkest.

Fawaz Baker

Door de oorlog werd Fawaz Baker, oud-speler, weggerukt uit zijn geboorteland Syrië, samen met alles wat hij daar had opgebouwd, ondanks zijn wil om zo lang mogelijk solidair te blijven met de burgers. Baker leidde jarenlang het Aleppo Conservatorium. Vanuit zijn basis in Frankrijk brengt Baker een groot deel van zijn tijd door in Syrische vluchtelingenkampen in Libanon. Hij deelt zijn passie voor muziek met de kinderen en herinnert zich de stilte, weg van de luidruchtige oorlog.

Baker was eerst architect, voordat hij zich uitsluitend aan de muziek wijdde. Het ontwerpen van tijd en ruimte, en het verwelkomen van stilte: het was voor hem een natuurlijke overgang van architectuur naar muziek. Daarna heeft hij verschillende artistieke werelden verkend (hardrock, jazz, blues), door het spelen van instrumenten, van accordeon als zangbegeleiding, tot keyboard en vervolgens contrabas. Jarenlang heeft hij zich gewijd aan de studie van musicologie en de vele invloeden van Aleppijnse muziek (Ottomaanse, Iraanse, Armeense, Indiaas en Centraal-Aziatisch, inclusief de soefitraditie).

Nouri Eskandar

Malfono Nouri Eskandar (1938-2023), Assyrische componist-musicoloog, was een pionier op het gebied van hedendaagse Syrische klassieke muziek. Hij was werkzaam als directeur van het Conservatorium van Aleppo en was daarnaast een onvermoeibare bewaarder, schepper en onderwijzer van de Syrische muziekcultuur. Eskandar werd geboren in Aleppo in 1938 in een Assyrisch gezin dat oorspronkelijk afkomstig was uit Urfa, in het hedendaagse Turkije. Zijn familie

verhuisde naar Aleppo in 1941, en hij begon zijn muzikale reis in de lokale Syrisch-Orthodoxe verkennersband, waar hij zijn eerste muzieklessen kreeg. Hij studeerde aan het Hoger Instituut voor Muziek aan de Universiteit van Caïro en behaalde daar een bachelordiploma in muziek.

Vanaf het begin van de jaren zestig wijdde Eskandar zich aan het componeren van Syrische volksmuziek en creëerde hij enkele van de meest bekende Syrische volksliederen, waaronder *O habibo habibo*, *Zliqe frsi*, en *Lo tehfokh*. In 1973 organiseerde Eskandar het eerste professionele Syrische muziekfestival in het Auditorium van het UNESCO-paleis in Beiroet, waarbij hij Syrische volksmuziek op een moderne en cultureel belangrijke manier presenteerde. Gedurende zijn carrière componeerde Eskandar een veelvoud aan Syrische volksliederen, waarbij een van zijn meest opmerkelijke werken *Parqana* (Verlossing) was, een Syrische opera, samen met composities voor solo viool met strijkkwintet, solo ud met strijktrio en talloze filmmuziek scores. Opmerkelijk was zijn concert *Het Kasteel van Aleppo* uit 1997, waarin Syrisch-Arabisch folklorale liederen werden gepresenteerd en hun oorsprong in Syrische kerkhymnen werd aangetoond.

Op het gebied van kerkmuziek noteerde Eskandar nauwgezet de *Beth Gazo* (De Schatkamer van Gezangen) van de Syrische kerk, volgens de Edessische school van ritmes. Zijn werk in het documenteren van kerkmuziek is ongeëvenaard. Daarnaast gaf Eskandar tientallen professionele concerten zowel in Syrië als in Europa, waarmee hij zijn nalatenschap versterkte als een productieve componist en ambassadeur van het Syrische muzikale erfgoed.

Sayed Darwish

Egyptische zanger en componist Sayed Darwish (1892-1923), wordt door velen beschouwd als de vader van Egyptische populaire muziek. Darwish's muzikale reis begon met zijn opleiding aan een kuttab-school, gevolgd door studies aan een Azhar-instituut. Zijn reizen naar Syrië en Libanon met het Amin Attallah Theatrical Troupe brachten hem in contact met gerenommeerde musici zoals Saleh Al-Jaziyah, Ali Al-Darwish en Othman Al-Mosuli. Darwish werd beïnvloed door liederen van ambachtslieden, en verwerkte veel van deze ritmes vakkundig in zijn composities, met name in nummers als *El-Helwa Di* (Dit Mooie Meisje) en *El-Qullel El-Qinawi* (De Qenawi Kruiken). De Britse verklaring van Egypte als een protectoraat in 1914 voedde Darwish's nationalistische inzet, wat leidde tot zijn belangrijke bijdragen tijdens de revolutie in 1919. Zijn meesterwerken uit deze periode, waaronder *Ana Al-Masri* (Ik ben de Egyptenaar) en de muziek voor *Biladi Biladi* (Mijn Land), dat later het nationale volkslied werd, wakkerden patriottische gevoelens aan tegen de Britse bezetting en het sectarisme.

Als hervormer blies Darwish het operette genre nieuw leven in en verrijkte het met elementen van drama en creativiteit. Darwish's muzikale innovaties leidden bovendien tot de introductie van diverse nieuwe toonladders en ritmes, zoals de mars. Hij maakte veel gebruik van polyfonie en experimenteerde met muziekgenres. Zijn nalatenschap omvat 31 toneelstukken, ongeveer 200 liederen en een pioniersrol in het vormgeven van de Egyptische muziek, zichtbaar in composities als *The War Drums Are Beating* uit de operette *Shahrazad* (Scheherazade).

word vriend

Word Vriend

Uw donatie klinkt door in
de (koor)muziekwereld

Meer informatie?

Op www.cappellaamsterdam.nl informeren we u graag verder over de mogelijkheden en belastingvoordelen. U kunt zich daar gelijk ook aanmelden als Vriend.

Kort agendaoverzicht

La femme lumineuse

do. 19 september, Amsterdam, Muziekgebouw

za. 21 september, Utrecht, Pieterskerk

zo. 22 september, Zwolle, Odeon

za. 28 september, Nijmegen, De Vereeniging

Fondsen en subsidiegevers

Cappella Amsterdam ontvangt in seizoen 2023 en 2024 meerjarige ondersteuning van het Fonds Podiumkunsten en Gemeente Amsterdam. Daarnaast worden we genereus gesteund door vrienden en donateurs.

Wij zijn de steungevers enorm dankbaar.

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND **NL**

× Gemeente
× Amsterdam

Ook Cappella Amsterdam steunen?

Cappella Amsterdam zingt meesterwerken op het allerhoogste niveau. Voor de continuïteit van ons koor, het behoud van onze unieke klank en de realisatie van divers programma-aanbod, dat zowel vertrouwd, uitnodigend als avontuurlijk is, zijn wij altijd op zoek naar donateurs.

Scan de QR-code met de camera van uw mobiele telefoon om een eenmalige donatie te doen aan Cappella Amsterdam.

Organisatie

Team

Daniel Reuss *artistieke leiding*

Leonard Evers *artistieke leiding op projectbasis*

Mark Walraven *zakelijke leiding*

Francesca Thompson *hoofd productie*

Laura Brügggen *productieleider*

Yi Ying Lie *marketing en communicatie*

Moyra Poot *marketing en communicatie*

Olga Hasenack *educatie en talentontwikkeling*

Anita Lammertse *controller*

Bestuur

Eva Postema *voorzitter*

Martine Wouters *secretaris*

Maarten Wildschut *penningmeester*

Rubina Boasman

Martijn Burgers

Artistieke Adviesraad

Keimpe Algra *voorzitter*

Elmer Schönberger

Jacinta Wetzer

Comité van Aanbeveling

Pierre Audi

Krisztina de Châtel

Gerardjan Rijnders

Ed Spanjaard

Paul Witteman

Rosita Wouda

Colofon

Samenstelling en redactie

Yi Ying Lie

Moyra Poot

Willem Bruls

Identiteit en vormgeving

Ape to Zebra, Amsterdam

Foto's

Willem Bruls

Marc Driessen

Alle informatie is onder voorbehoud van wijzigingen.

cappellaamsterdam.nl

**cappella
amsterdam**

Piet Heinkade 5
1019 BR Amsterdam
020 519 18 66

info@cappellaamsterdam.nl
www.cappellaamsterdam.nl